

Restauratie Zuidmolen Groesbeek 2023-2025

Vrijwilligers krijgen Zuidmolen weer draaiende

Nico van den Broek, molenaar Zuidmolen

Een groep enthousiaste mensen in Groesbeek zet in oktober 2023 alles op alles om de Zuidmolen weer draaiende te krijgen. Na een grondige eerste inspectie wordt de laatste week van oktober een groep molenaars opgetrommeld om de molen schoon en weer technisch gangbaar te maken. 8 molenaars melden zich aan en na 2 dagen werken is het zover. Op 30 oktober 2023 worden de eerste omwentelingen op de molenteller gezet. Een emotioneel moment. Aan leerling-molenaar en initiatiefnemer Gerard Rikken de eer om als eerste de vang te lichten!

Gelderlander 4 november 2023

Dit is nog maar het begin. Het restauratieplan van 2019 wordt weer uit de kast gehaald en besloten wordt met dit plan verder aan de slag te gaan. Er is een achterstand in onderhoud en er zijn de nodige problemen uit het verleden. Het zorgt ervoor dat de restauratie uiteindelijk meer dan 2 jaar duurt.

De begroting voor het volledige herstel komt neer op ongeveer € 600.000. Hiervan neemt de Provincie Gelderland een derde voor zijn rekening; een derde moet komen uit fondsen, sponsors en de oprichting van Vrienden van de Zuidmolen. Hiertoe worden huis-aan-huisfolders verspreid in Groesbeek door vrijwilligers om zo de Groesbeekse bevolking te laten bijdragen aan het herstel en behoud van hun molen. Dat is een succes. Door een groot deel van de werkzaamheden zelf op te pakken, wordt fors bespaard en zo lukt het de groep vrijwilligers om het herstel te realiseren. Iedere woensdag en zaterdag staat een ploeg klaar om werkzaamheden die ze zelf kunnen doen, te realiseren. Vele potten koffie en koeken gaan er doorheen en de sfeer is opperbest.

Vochtprobleem

Allereerst moet een groot vochtprobleem opgepakt worden; de molen is verzadigd van het vocht dat door de massief stenen muren heen slaat. Doordat de muren in het verleden aan de binnenkant met een afsluitbare laag zijn behandeld en omdat de

molen de meeste tijd dicht staat, zijn maatregelen genomen om de molen continu te ventileren. Uiteindelijk zal vanaf de begane grond tot en met de steenzolder al het stucwerk van de muren moeten worden verwijderd om het vocht uit de muren te krijgen. Door dit vocht is ook een groot deel van het interieur van de molen aangetast; balkkoppen die in de muur liggen, zijn door het vocht totaal verrot, de mengketels zijn zwaar verroest en een groot deel van de vloeren is door vocht aangetast. De wanden zijn zwaar beschimmeld.

Besloten wordt een deel van de aanwezige ketels te verwijderen omdat die niet langer meer bruikbaar zijn en de toegankelijkheid van de molen belemmeren. Dit heeft iets meer voeten in de aarde dan gedacht want hiervoor moest een omgevingsvergunning worden aangevraagd, dat betekende een vertraging van ongeveer 9 maanden!

Holle ruimtes

Met het 'bekloppen' van de molen blijkt dat in de loop der jaren, door uitspoeling, een groot aantal holle ruimtes zijn ontstaan in de muren. Omdat de naar schatting 300.000 stenen bij de bouw in 1857 niet allemaal zijn gebakken, maar er ook een deel zongedroogde stenen is ingemetseld, is door het intredende water een deel van deze stenen weggespoeld. Besloten wordt om het

probleem goed aan te pakken en de romp daar waar kan open te breken en daar ongeveer 3000 nieuwe stenen in te metselen (inboeten).

De staart

Samen met het afnemen en restaureren van de Pot-staart wordt door de aannemer (Cuppens) en de molenmaker (Coppes) een plan gemaakt waardoor dit gelijktijdig zou kunnen plaatsvinden. De Pot-staart is uniek in zijn soort, maar aan de staart van de Zuidmolen is zoveel gelast en hersteld dat het noodzakelijk is om een deel van de beplating te vervangen en alles opnieuw te voorzien van klinknagels. Duidelijk is te zien dat alle schoren ook hun langste tijd hebben gehad en vervanging hiervan is ook in het restauratieproject voorzien.

De staart wordt 12 augustus 2024 verwijderd en afgevoerd naar de werkplaats van molenmakersbedrijf Adriaens in Weert, waar de staart gerestaureerd zal worden.

Een paar dagen later wordt de steiger opgebouwd en wordt de molen in een rood kleed gehuld, waarna het uitbreken van de stenen en inboeten kan beginnen. Voorlopig is het draaien met de molen niet meer mogelijk. Uiteindelijk zal dit werk tot eind december 2024 duren.

De vrijwilligers mogen ook gebruik maken van de steigers en zo kunnen zij de normaalgesproken onbereikbare delen van de kap schilderen. Ook wordt een rand aangebracht om de vogels buiten te houden.

Rollen

Bij het herstel van het kruierwerk en de overring door de molenmaker, blijkt dat de tweedehands rollen die in 1949 in het Engels kruierwerk zijn geplaatst niet voor deze grote kap zijn gemaakt. Alle 42 rollen moeten opnieuw op maat gemaakt worden om de kap goed draaibaar te krijgen. Dit is een tegenvaller waar in de begroting geen rekening mee is gehouden. Ook hier bieden de vrijwilligers een oplossing. Samen met leerlingen van de Montessorischool in Groesbeek worden alle gietijzeren rollen afgedraaid op de aanwezige draibanken, zodat ze weer op maat zijn en weer teruggebouwd in de molen. Een mooie vorm van een leer-werktraject!

Intussen zijn ook de muren vanaf de steenzolder met zware boorhamers door de vrijwilligers ontdaan van het stucwerk en kan

het drogen van de muren beginnen. Dit zal naar verwachting nog wel tot voorjaar 2026 gaan duren voordat dit klaar is. Besloten wordt de muren niet opnieuw te voorzien van stucwerk, maar ze te 'keimen'. Een methode van het opbrengen van een minerale verflaag, waardoor de muren volledig blijven ademen en ook in de toekomst het vocht goed kwijt kunnen.

Onzichtbare goot

Tijdens de werkzaamheden op de steiger werd duidelijk dat de grote hoeveelheid water dat van de grote kap van deze molen komt, mede een veroorzaker kan zijn van het vochtprobleem in de molen. Er wordt een plan gesmeed om een 'verborgen' goot aan te brengen die het regenwater af kan voeren naar de staart van de molen, waar het vervolgens via een regenpijp afgevoerd kan worden. Ook hiervoor moest weer (met spoed) een vergunning aangevraagd worden omdat de werkzaamheden vrij eenvoudig vanaf de aanwezige steiger uitgevoerd kunnen worden. In overleg met de RCE wordt een ontwerp gemaakt van een 'onzichtbare' goot dat door de molenmaker nog net voordat de steiger verwijderd wordt, aangebracht kan worden. Voor de toekomst verwachten we dat hierdoor de romp veel minder vocht krijgt te verwerken en daardoor het vochtprobleem aangepakt is. Door het vocht was ook een deel van het houtwerk van de ramen en deuren in de molen aangetast. Met de hulp en ondersteuning van een kozijnenfabrikant uit Groesbeek hebben de vrijwilligers de ramen hersteld en daar waar nodig vervangen. Ook hierbij bood de steiger uitkomst, want nu kon zonder problemen het houtwerk zowel binnen als ook aan de buitenkant weer grondig geschilderd worden.

Begin januari 2025, nadat de steiger was verwijderd, was de prachtig herstellende romp zichtbaar. 13 mei 2025 was het dan eindelijk zover, de herstellende Pot-staart kwam weer thuis en kon aangehangen worden. Tegelijk met het aanbrengen van de staart werden de nieuwe schoren aangehangen. Zodat de molen er weer compleet uitzag.

Kruierwerk

Het kruierwerk is door de vrijwilligers grondig onder handen geno-

Een herstellende en een oude kruierol naast elkaar

Foto: Nico van den Broek

Foto: Camiel Damen

Op de foto is te zien waar de holle ruimtes zich bevinden, dit is met krijt aangegeven.

De slechte staat van de molen voor restauratie.

Foto: Nico van den Broek

Foto: Anita Opdam

De molen in de steigers had zo zijn voordeel.

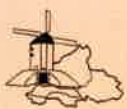
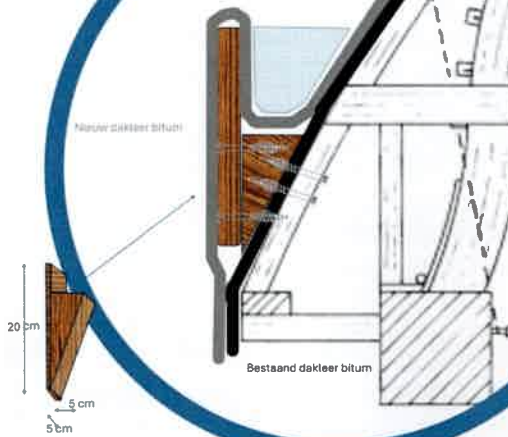

Foto: Nico van den Broek

Doorsnede molenkap met "Keulse" goot Detail

men; lagers zijn vernieuwd en alles is weer gangbaar gemaakt. Het kruien verloopt nu door het herstelde kruitwerk zo soepel dat voorlopig besloten is het elektrische deel van het kruitwerk nog niet aan te sluiten.

17 mei was de dag dat we de molen na precies 280 dagen weer konden laten draaien.

Een aantal bijkomende klussen werd ook aangepakt. De volledige elektrische installatie is opnieuw opgebouwd en aangepast. In het verleden werd er steeds van alles bij aangeknoopt, door het verwijderen van het stucwerk was een groot deel van de bedrading los komen te liggen. Hierbij is rekening gehouden met noodverlichting en zijn ook brand- en rookmelders aangebracht. Er moest ook nog een toilet en keuken gerealiseerd worden. Daarvoor is riolering aangelegd, zijn wanden geplaatst op de begane grond, is de invaart uitgegraven en voorzien van nieuw beton en zo kon een eenvoudig toilet en keukentje gebouwd.

Begin augustus is het gevluucht met de 4 Ten Have-kleppen en -fokken geschilderd en daar waar nodig hersteld.

Nog meer werk

Voor de komende tijd staan er nog een aantal werkzaamheden op de planning. De maalstenen moeten schoongemaakt en opnieuw afgesteld, zodat er weer gemaald kan worden. De molenmaker gaat het bovenwiel afstellen zodat deze weer spoort. Als de muren voldoende droog zijn, wordt gestart met het aan-

brengen van een minerale verlaag ('keimen') waardoor ook de binnenkant weer stofvrij is. Nieuwe molenars worden opgeleid, zodat ook de molen in de toekomst kan blijven draaien.

U kunt het verhaal terugzien in foto's via onze website: <https://stichtingzuidmolen.nl/>

Foto: Nico van den Broek

Beatrix opent de molen

Vrijdag 12 september om 13 uur arriveert Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Beatrix bij de Zuidmolen om de officiële opening van de molen te verrichten. Alle vrijwilligers, vertegenwoordigers van provincie en gemeente, sponsors en aannemers zijn verzameld op het binnenterrein van de molen. Na speeches van de burgemeester, de voorzitter van stichting de Zuidmolen en een van de vrijwilligers wordt de molen in beweging gezet op het moment dat Prinses Beatrix de bel luidt. De prinses bezoekt na de opening een tentoonstelling in de molen en praat met een aantal vrijwilligers. Nadat Prinses Beatrix is vertrokken is er een feestelijke bijeenkomst voor de genodigden.

Het luiden van de bel

Foto: Peter Hendriks